

АНОТАЦІЯ

Білаш І. П. Актуальна монодрама крізь оптику синтезу мистецтв: теорія і практика. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво». – Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, Київ, 2025.

Актуальність наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту полягає в тому, що в ньому вперше проаналізовано актуальну монодраму як міждисциплінарне явище сучасного театру, в якому відбувається синтез тексту, тілесної дії, голосу, візуального образу, звуку та простору. Запропоновано оптику синтезу мистецтв як аналітичний інструмент для вивчення моновистави нового типу – гібридної, авторської, поліфонічної за засобами, але моноцентричної за фокусом дії.

Особливу увагу приділено формуванню монодрами як авторської платформи, де єдність виконавця й творця відкриває можливість радикально персонального, навіть сповідального висловлювання. **Вперше** в українському театрознавстві досліджено монодраму зсередини – крізь призму власної художньої практики дослідника: автор творчого мистецького проєкту створює п'єсу, komponуючи вербатім і авторський текст, також є актором та режисером, що надає роботі емпіричного підґрунтя й уможливорює глибше розуміння внутрішніх механізмів «монодраматичного» формотворення. У науковому обґрунтуванні творчого мистецького проєкту окреслено типологію актуальної монодрами, проаналізовано її трансформації в межах постдраматичного театру, перформансу й документальної сцени. Висвітлено новітні тенденції: поліфонізація я-мови, переосмислення публічного й приватного,

включення музичних і тілесних імпровізацій. Увагу зосереджено на драматургічних і сценічних стратегічних зсувах, які зумовлюють нову якість взаємодії з глядачем – через інтимність, емоційну оголеність і художню автономію. У практичній частині дослідження описано авторський досвід створення моновистави в умовах сценічного експерименту. Проаналізовано особливості розробки тексту, структурної архітекτονіки, побудови мовної ритміки, сценографічного мислення та тілесної партитури як єдиного синтетичного простору твору, який вважаємо монодраматичним.

Мета дослідження – простежити процес народження актуальної монодрами, від моменту драматургічного задуму до сценічного втілення, в контексті сучасного синтетичного театру, поєднуючи драматичний та документальний елементи. Дослідження спрямоване на осмислення монодрами не лише як жанру, а як живого перформативного процесу, в якому перетинаються драматургія, режисура, акторська партитура, документ, простір, звук та пам'ять. У фокусі – аналіз практики, що ґрунтується на особистому виконавському досвіді та є підґрунтям для концептуального осмислення сучасного театру як синтетичного мистецтва.

Методи дослідження: історико-контекстуальний, порівняльно-аналітичний, структурно-композиційний, дискурс-аналіз, метод художньої реалізації, перформативний. Обрані методи зумовлені комплексним характером дослідження, що поєднує теоретичний аналіз і практичну реалізацію мистецького твору, а також необхідністю виявити специфіку актуальної монодрами як явища на перетині театру, літератури, перформативних і візуальних практик.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дослідженні вперше теоретично окреслено форми репрезентації монодраматичного висловлювання в контексті синтезу мистецтв з урахуванням драматургії мовної дії, документального матеріалу й

акторського виконання. Запропоновано нову аналітичну перспективу, що поєднує концепт «драми дискурсу» з принципами тотального театру, де монодрама постає не лише як літературний жанр, а як подія публічного свідчення. Вперше здійснено повноцінну художньо-наукову реалізацію ідеї сценічного синтезу на матеріалі авторської монодрами «Хочу, щоб цієї вистави не було», у якій вербатім інтегровано в індивідуальну драматургічну структуру, а акторська дія постає як форма текстового і тілесного висловлювання. Дослідження відкриває новий підхід до аналізу монодрами як автономного виду театрального вислову, здатного поєднувати текст, документ, перформанс і авторську присутність в одній сценічній формі.

У першому розділі роботи розглянуто теоретичні та методологічні підвалини дослідження монодрами в сучасному мистецькому контексті. Визначено монодраму як відкриту, поліфонічну структуру, що функціонує в полі постдраматичного театру й вимагає інтердисциплінарного прочитання. Сучасна монодрама більше не репрезентує дійсність, а втручається в неї, перетворюючись на форму дії та акт суб'єктного висловлювання.

Обґрунтовано доцільність застосування концепту «драми дискурсу» для аналізу монодрами як події мовлення, у якій мовна дія формує не лише зміст, а й суб'єктність. У межах цієї парадигми монолог функціонує як перформативна подія – не репрезентація, а акт творення, що відбувається в голосі, тілі, жесті, інтонації. Монодрама постає як інструмент естетичного й екзистенційного самовизначення, де мовлення – це присутність.

Виявлено, що сучасна монодрама повною мірою реалізує принципи тотального театру: вона синтезує драму, пластику, документ, звук, перформанс і тілесність у межах єдиного виконавського жесту. У цьому типі театру актор водночас є драматургом, режисером і перформером.

Монодрама функціонує як лабораторія театральної цілісності, де сценічна дія є єдністю тексту, простору, часу й суб'єктивного імпульсу.

У другому розділі дослідження зосереджено увагу на сучасному стані монодраматургії як живого, динамічного процесу, що перебуває в постійному діалозі з соціальною реальністю й естетичними викликами доби. Розкрито архітектоніку сценічного тексту як відкритий процес, що витікає з глибинних імпульсів переживання. Формотворення в монодрамі не спирається на канонічну сюжетність, а вибудовується через ритм, паузу, тіло, мовну напругу. Така структура функціонує як подія, що породжує смисли в реальному часі. Монодрама постає як поле формального експерименту, де слово і дія зливаються в єдиний акт досвіду.

Уточнено специфіку акторського існування в монодрамі як моделі безпартнерної гри, що активує простір внутрішнього «я» та трансформує мовлення на рівні тіла. Актор постає як єдиний канал артикуляції змісту – художнього, етичного, психологічного. Його дія – це форма самоконструювання, в якій темп, тиша й напруга стають новою драматургією присутності.

Схарактеризовано мовну маніпуляцію як ключовий інструмент сценічного впливу. Вона виконує функції сугестії, формує психологічну напругу, моделює драматичну самість. Мова в монодрамі – це не тільки засіб, а простір спротиву, конфлікту й смислотворення. Маніпулятивний ресурс мовлення стає основою комунікативної дії, яка підпорядковує рецепцію авторському жесту.

Окреслено місце вербатіму як стратегії, що конфліктує з художньою мовою, розшаровує сцену і вводить у драматургію пласт свідчення. Вербатім не ілюструє зміст, а дестабілізує його, активуючи поліфонію правд – між вигаданим і фактичним, публічним і приватним. У науковому обґрунтуванні творчого мистецького проєкту сформовано підхід, за якого

вербатім функціонує як рівноправний пласт авторського висловлювання, що підважує мовну конвенцію й продукує етичну напругу.

У третьому розділі дослідження здійснено глибокий аналіз авторського мистецького досвіду створення й реалізації актуальної монодрами – від моменту зародження ідеї до сценічного втілення. Описано втілення моновистави-документа «Хочу, щоб цієї вистави не було», яка стала практичним полем реалізації головних концепцій дослідження. Тут поєднано вербатім, авторське письмо, акторське існування й принципи тотального театру. Цей сценічний акт не є інтерпретацією заздалегідь заданого тексту – він постає як живе висловлювання, у якому автор і виконавець зливаються в єдиному жесті присутності. Простір сцени перестає бути майданчиком гри – він стає місцем свідчення, етичної відповідальності та художньої трансформації.

У підсумку мистецького проєкту сформовано не лише індивідуальну творчу практику, а й цілісну модель сучасної монодрами як простору синтезу мистецтв. У цьому театрі тіло стає текстом, голос – драматургією, мовлення – актом етичного вибору, а сцена – місцем, де реальність не відображається, а проростає зсередини. Монодрама в такому її розумінні вже не питає дозволу на існування – вона проривається, щоб бути, щоб говорити там, де мовчання більше не захищає, щоб бути тим голосом, який залишиться навіть тоді, коли вистава завершиться.

Розроблена й публічно представлена наукова праця на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва має наукову значущість та цінність для акторів і режисерів, а також для науково-педагогічної спільноти, яка працює з жанром моновистави-документу, оскільки комплексно висвітлює монодраму як синтетичне мистецтво – не лише як драматургічний текст, а як повноцінний художній процес: від авторського задуму до сценічної реалізації, із використанням вербатіму. Робота поєднує теоретичний аналіз, культурологічний контекст і практичний досвід

створення та втілення моновистави, що дозволяє акторам і режисерам глибше осмислити потенціал цього жанру як способу індивідуального висловлювання й суспільного резонансу. Для науковців дослідження відкриває перспективу міждисциплінарного підходу до монодрами як феномену, що функціонує на перетині театру, літератури, перформативного мистецтва й соціального дискурсу.

Наукове обґрунтування складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Ключові слова: *монодрама, вистава-документ, моновистава, документальна вистава, синтез мистецтв, актор-автор, сценічна реалізація, вербатім, драматургія дії, перформативність, емоційна пам'ять, художній досвід, авторська присутність, культурна травма, режисура монологу, структура переживання, театр сучасності.*

ABSTRACT

Bilash I. Contemporary Monodrama Through the Lens of Art Synthesis: Theory and Practice. – Qualification research paper submitted as a manuscript.

Scholarly justification of an artistic project submitted for the educational and creative Doctor of Arts degree in specialty 026 "Performing Arts." – Kyiv National University of Theatre, Cinema and Television named after I. K. Karpenko-Kary, Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine, Kyiv, 2025.

The dissertation offers a comprehensive theoretical and practical exploration of contemporary monodrama as an interdisciplinary phenomenon in the synthesis of arts–text, physical action, voice, visual imagery, sound, and space. It proposes the lens of artistic synthesis as an analytical tool for examining

a new hybrid type of solo performance: polyphonic in modes yet singular in dramatic focus.

The relevance of the scientific substantiation of the creative artistic project lies in the fact that it offers, for the first time, an analysis of contemporary monodrama as an interdisciplinary phenomenon of modern theatre, in which text, bodily action, voice, visual imagery, sound, and space are synthesized. The optics of art synthesis is proposed as an analytical tool for studying a new type of monodrama — hybrid, authorial, polyphonic in means of expression, yet monocentric in the focus of action.

Particular attention is given to the formation of monodrama as an authorial platform, where the unity of performer and creator opens the possibility for a radically personal, even confessional expression. **For the first time** in Ukrainian theatre studies, monodrama is explored from within – through the lens of the researcher’s own artistic practice. The author of the creative project writes a play, combining verbatim materials with original text, and also assumes the roles of actor and director. This provides the study with an empirical basis and enables a deeper understanding of the internal mechanisms of monodramatic form-making. The study highlights recent trends such as the polyphonization of the “I”-narrative, the rethinking of the public and the private, and the incorporation of musical and bodily improvisations. Attention is focused on dramaturgical and stage-related strategic shifts that define a new quality of interaction with the audience through intimacy, emotional exposure, and artistic autonomy.

The practical part of the research presents the author’s experience of creating a monodrama within the framework of stage experimentation. It examines the specific aspects of text development, structural architectonics, linguistic rhythm, scenographic thinking, and bodily score as a unified synthetic space of the work, which is considered monodramatic.

The aim of the study is to trace the process of creating contemporary monodrama – from the initial dramaturgical concept to its stage embodiment –

within the context of modern synthetic theatre, combining dramatic and documentary elements. It approaches monodrama not merely as a genre but as a living performative process where dramaturgy, direction, performative score, documentary, space, sound, and memory intersect. The focus is on analyzing practice that is grounded in personal performative experience, which forms the conceptual foundation for understanding contemporary theatre as synthetic art.

Methods: historical-contextual, comparative-analytical, structural-compositional, discourse analysis, artistic implementation, and performative methods. The selected methods are determined by the comprehensive nature of the study, which combines theoretical analysis and practical realization of the artistic work, as well as the need to identify the specifics of contemporary monodrama as a phenomenon operating at the intersection of theatre, literature, performative, and visual practices.

The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that the study is the first to theoretically outline the forms of representation of monodramatic expression in the context of the synthesis of arts, taking into account the dramaturgy of speech act, documentary material, and actor's performance. It introduces a novel analytical perspective that combines the concepts of *drama of discourse* with *total theatre*, situating monodrama not just as a literary genre but as an act of public testimony. The dissertation also provides the first full artistic-academic synthesis on the basis of the author's monodrama *I Wish This Performance Didn't Have To Exist*, integrating verbatim into a dramaturgical structure and proposing acting as a form of textual and corporeal expression. The study opens a new pathway for analyzing monodrama as an autonomous form capable of uniting text, document, performance, and authorial presence in a single scenic expression.

The first chapter of the study examines the theoretical and methodological foundations for researching monodrama in the contemporary artistic context. Monodrama is defined as an open, polyphonic

structure that operates within the realm of postdramatic theatre and demands interdisciplinary interpretation. Contemporary monodrama no longer represents reality but intervenes in it, transforming into a form of action and an act of subjective expression.

The study substantiates the relevance of applying the concept of “discourse drama” to analyze monodrama as a speech event in which linguistic action shapes not only meaning but also subjectivity. Within this paradigm, monologue functions as a performative event – not a representation, but an act of creation that unfolds through voice, body, gesture, and intonation. Monodrama emerges as a tool of aesthetic and existential self-determination, where speech equals presence.

It is established that contemporary monodrama fully embodies the principles of total theatre, synthesizing drama, physicality, documentary material, sound, performance, and corporeality within a single performative gesture. In this type of theatre, the actor simultaneously assumes the roles of playwright, director, and performer. Monodrama operates as a laboratory of theatrical wholeness, where stage action becomes a unity of text, space, time, and subjective impulse.

The second chapter of the study focuses on the current state of monodrama as a living, dynamic process that remains in constant dialogue with social reality and the aesthetic challenges of the era. The architectonics of the stage text is explored as an open process emerging from deep emotional impulses. Form-creation in monodrama does not rely on canonical plot structures but is built through rhythm, pause, the body, and linguistic tension. Such a structure functions as an event that generates meaning in real time. Monodrama thus appears as a field of formal experimentation, where word and action merge into a single act of experience.

The study specifies the nature of the actor’s existence in monodrama as a model of partnerless performance that activates the space of the inner “self” and transforms speech at the bodily level. The actor becomes the sole channel for

articulating meaning – artistic, ethical, and psychological. Their action represents a form of self-construction, in which tempo, silence, and tension constitute a new dramaturgy of presence.

Linguistic manipulation is characterized as a key tool of stage influence. It serves suggestive functions, creates psychological tension, and shapes dramatic identity. Language in monodrama is not merely a means but a space of resistance, conflict, and meaning-making. The manipulative potential of speech becomes the basis for communicative action that subordinates audience reception to the author's performative gesture.

The place of verbatim is outlined as a strategy that conflicts with artistic language, stratifies the stage, and introduces the layer of testimony into dramaturgy. Verbatim does not illustrate content but destabilizes it, activating a polyphony of truths between fictional and factual, public and private. The scientific substantiation of the creative artistic project formulates an approach in which verbatim functions as an equal layer of authorial expression, challenging linguistic convention and generating ethical tension.

The third chapter of the study provides an in-depth analysis of the author's artistic experience in creating and realizing contemporary monodrama, from the emergence of the idea to its stage embodiment. It presents the production of the monodrama-document *I Wish This Performance Didn't Have To Exist*, which became a practical field for implementing the key concepts of the study. This work integrates verbatim, authorial writing, the actor's presence, and the principles of total theatre. The stage act does not serve as an interpretation of a pre-existing text but emerges as a living utterance in which the author and performer merge in a single gesture of presence. The stage space ceases to be a platform for play and becomes a site of testimony, ethical responsibility, and artistic transformation.

As a result, not only has an individual creative practice been formed, but also a coherent model of contemporary monodrama as a space of artistic

synthesis. In this theatre, the body becomes text, the voice turns into dramaturgy, speech becomes an act of ethical choice, and the stage transforms into a place where reality is not merely reflected but emerges from within. Monodrama, in this sense, no longer seeks permission to exist – it breaks through to be. To speak where silence no longer protects. To be the voice that remains even after the performance ends.

The scientific work, developed and publicly presented for the attainment of the Doctor of Arts degree, holds academic significance and value for actors and directors, as well as for the scholarly and teaching community engaged with the genre of documentary monodrama. It offers a comprehensive exploration of monodrama as a synthetic art form – not merely as a dramaturgical text but as a full-fledged artistic process: from the author's conception to stage realization, with the use of verbatim.

The study combines theoretical analysis, cultural context, and practical experience in creating and performing a monodrama, enabling actors and directors to gain a deeper understanding of the genre's potential as a means of personal expression and social resonance. For researchers, it opens perspectives for an interdisciplinary approach to monodrama as a phenomenon operating at the intersection of theatre, literature, performance art, and social discourse.

The scientific rationale consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices.

Keywords: *monodrama, documentary performance, solo performance, documentary theatre, synthesis of arts, actor-author, stage embodiment, verbatim, dramaturgy of action, performativity, emotional memory, artistic experience, authorial presence, cultural trauma, monologue directing, structure of experience, contemporary theatre.*